

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3057/2015. (III. 31.) AB HATÁROZATA**alkotmányjogi panasz elutasításáról**

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panaszok tárgyában – *dr. Czine Ágnes, dr. Kiss László és dr. Lévy Miklós* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

határozatot:

1. Az Alkotmánybíróság a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény – 2014. július 26. napjától október 14. napjáig hatályos – 16. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására, valamint a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény 38. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszokat elutasítja.

2. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszokat egyebekben visszautasítja.

Indokolás**I.**

[1] Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése alapján számos, azonos tárgyú alkotmányjogi panasz érkezett olyan panaszosoktól, akiknek a perét a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Tv.) 16. §-a alapján „külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2014. december 31. napjáig” hivatalból felfüggesztette az eljáró bíróság. A Tv. a felfüggesztést elrendelő bírósági határozat elleni fellebbezés lehetőségét kizárta.

- [2] Az indítványozók szerint ezáltal a fogyasztói jogaik védelmében indított perük ésszerű időn belül történő befejezésének a lehetősége megszűnt, ami az Alaptörvény a XXVIII. cikk (1) bekezdését – illetve a panaszosok egy része szerint a XXIV. cikk (1) bekezdését és a B cikk (1) bekezdését is – sérti. A panaszosok többsége arra is hivatkozik, hogy a jogorvoslat lehetőségének a kizárására az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésének a sérelmével került sor. Mindezt azzal indokolják, hogy ők a felfüggesztés időtartama alatt is kötelesek a szerintük jogtalanul megemelt törlesztő-részleteket fizetni, ennek elmaradása ugyanis akár a szerződés felmondásához (végső soron a jelzálogjoggal terhelt vagyontárgy tulajdonjogának elvesztéséhez is) vezethet. A fellebbezés kizártsága miatt pedig nincs lehetőségük arra, hogy a per folytatását kérjék. Kiemelik e körben azt is, hogy fellebbezésre azon okból sem lenne lehetőség, ha a bíróság adott esetben hibásan állapítaná meg, hogy egy adott per a Tv. hatálya alá tartozik (ugyanakkor a panaszosok nem állítják, hogy ügyük e körbe tartozna). Mindezek alapján a Tv. 16. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérték.
- [3] A panaszosok egy része szerint jogsérelmüket tovább súlyosbítja, hogy a jogalkotó időközben [ld. 2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről (a továbbiakban: Elszámolási törvény) 38. § (1) bekezdés] előírta a bíróságok számára, hogy a már felfüggesztett eljárásokat „külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2015. december 31. napjáig” hivatalból ismétellen felfüggeszszék. Ez az időpont pedig olyan távoli – hangzik az indítványozók érvelése –, hogy „addig a már megindult peres eljárások jogerősen befejeződhetnek”.

II.

- [4] 1. Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

[5] 2.1. A Tv. támadott – az érintett bírósági végzések meghozatalakor hatályos – rendelkezése:

„16. § A bíróság a külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2014. december 31. napjáig hivatalból felfüggeszti – a 6. alcímben szabályozott per kivételével – azt a peres eljárást, amelynek a tárgya részben vagy egészben a 3. § (1) bekezdése vagy 4. § (1) bekezdése szerinti szerződéses kikötés, illetve amely pert az ilyen szerződéses kikötésen is alapuló követelés érvényesítése iránt a pénzügyi intézmény indított a fogyasztóval szemben. A bíróság a felfüggesztés tárgyában tárgyaláson kívül is határozhat. Az eljárás felfüggesztésére a Pp. 155. §-ában foglaltakat megfelelően alkalmazni kell azzal, hogy a felfüggesztést elrendelő bírósági határozat ellen fellebbezésnek nincs helye.»

[6] 2.2. A Tv. érintett – az elbíráláskor hatályos – rendelkezése:

„16. § (1) A bíróság a külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2014. december 31. napjáig hivatalból felfüggeszti - a 6. § (2) bekezdése szerinti közérdekű keresettel indított per és a 6. alcímben szabályozott per kivételével - azt a peres eljárást, amelynek a tárgya részben vagy egészben a 3. § (1) bekezdése vagy a 4. § (1) bekezdése szerinti szerződéses kikötés, illetve amely pert az ilyen szerződéses kikötésen is alapuló követelés érvényesítése iránt a pénzügyi intézmény indított a fogyasztóval szemben. A bíróság a felfüggesztés tárgyában tárgyaláson kívül is határozhat. Az eljárás felfüggesztésére a Pp. 155. §-ában foglaltakat megfelelően alkalmazni kell, azzal hogy a felfüggesztést elrendelő bírósági határozat ellen fellebbezésnek nincs helye.”

[7] 2.3. Az Elszámolási törvény érintett – az alkotmányjogi panaszok benyújtásakor hatályos – rendelkezése:

„38. § (1) A 2014. évi XXXVIII. törvény 16. § (1) bekezdése alapján külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2014. december 31. napjáig felfüggesztett eljárásokat a bíróság 2014. december 31. napjától külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2015. december 31. napjáig ismételten hivatalból felfüggeszti.”

[8] 2.4. Az Elszámolási törvény érintett – az alkotmányjogi panaszok hiánypótlása benyújtásakor hatályos – rendelkezése:

„38. § (1) A 2014. évi XXXVIII. törvény 16. § (1) bekezdése alapján külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2014. december 31. napjáig felfüggesztett eljárásokat a bíróság 2014. december 31. napjától külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2015. december 31. napjáig ismételten hivatalból felfüggeszti.”

[9] 2.5. Az Elszámolási törvény érintett – az alkotmányjogi panaszok elbírálásakor hatályos – rendelkezése:

„38. § (1) A 2014. évi XXXVIII. törvény

a) 16. § (1) bekezdése alapján külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2014. december 31. napjáig,

[...]

felfüggesztett eljárásokban a pénzügyi intézmény és a fogyasztó közötti felülvizsgált elszámolás bejelentését követő harmincadik napot követően kell az eljárást folytatni, kivéve az (5) bekezdésben meghatározott esetet. A bejelentést a fogyasztó fél ellenfelének kell megtennie. Ha a fogyasztó a felperes, és a keresetlevél az ellenfelének még nem került kézbesítésre, a bejelentési kötelezettség a fogyasztót terheli.

(2) Ha 2014. december 31-ig az eljárás folytatására az (1) bekezdés a) pontja alapján nem kerülhet sor, a felfüggesztés tartama e törvény erejénél fogva a felülvizsgált elszámolás bejelentéséig meghosszabbodik.

[...]

(4) A (2) és (3) bekezdésben meghatározott esetben a felfüggesztés időtartamának meghosszabbodásáról a feleket nem kell értesíteni, az eljárást a pénzügyi intézmény és a fogyasztó közötti felülvizsgált elszámolás bejelentését követő

harmincadik napot követően kell folytatni, kivéve az (5) bekezdésben meghatározott esetet. A bejelentést a fogyasztó fél ellenfelének kell megtennie. Ha a fogyasztó a felperes, és a keresetlevél az ellenfelének még nem került kézbesítésre, a bejelentési kötelezettség a fogyasztót terheli.

[...]

(6) Felülvizsgált elszámolásnak minősül az elszámolás, ha

a) az e törvényben meghatározott időn belül a fogyasztó nem élt panasszal a pénzügyi intézmény felé az elszámolással szemben, vagy nem élt panasszal arra hivatkozással, hogy a pénzügyi intézmény nem számolt el vele,

b) az e törvényben meghatározott határidőn belül a fogyasztó nem kezdeményezte a Pénzügyi Békéltető Testület eljárását,

c) az e törvényben meghatározott határidőn belül a fogyasztó vagy a pénzügyi intézmény nem kezdeményezte a 23. § (1) bekezdése szerinti nemperes eljárást vagy a 23. § (2) bekezdése szerinti peres eljárást,

d) a fogyasztó vagy a pénzügyi intézmény által kezdeményezett 23. § (1) bekezdése szerinti nemperes eljárást vagy a 23. § (2) bekezdése szerinti peres eljárást befejező határozat jogerőre emelkedett.”

III.

[10] 1. A panaszosok által sérelmezett jogszabályhely alapján hozott felfüggesztő végzések – a Tv. 16. §-ának megfelelően, rendelkező részük szerint – „külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2014. december 31. napjáig” függesztették fel a peres eljárást. Azonban a kérelem ezt követően sem vált okafoyottá: az Elszámolási törvény 2014. december 6-ai hatállyal módosított 38. § (2) bekezdése értelmében, ha 2014. december 31-ig a per folytatására – a törvényben írt feltételek megvalósulása hiányában – nem került sor, a felfüggesztés időtartama a „felülvizsgált elszámolás bejelentéséig” *ex lege* meghosszabbodik [ld. 2014. évi LXXVIII. törvény a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról, 16. § (21) bekezdés]. A törvény vonatkozó – elsősorban az elszámolás határidejét érintő – rendelkezéseinek figyelembevételével (ld. 13. §, 18. §, 21. §, 23. §, 38. §) megállapítható, hogy az eljárások folytatására az Alkotmánybíróság döntése meghozatalának időpontjáig nem került sor.

[11] 2. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta meg, hogy az indítványok megfelelnek-e az Abtv.-ben előírt formai és tartalmi feltételeknek.

- [12] A formai feltételek teljesítése körében azt kellett megvizsgálni, hogy az alkotmányjogi panaszok határidőben érkeztek-e (Abtv. 30. §), illetve, hogy a határozott kérelem Abtv. 52. §-ában írt feltételeinek eleget tesznek-e.
- [13] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján benyújtott alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. A rendelkezésre álló iratok alapján a panaszok egy részét minden kétséget kizáróan a törvényi határidőn belül terjesztették elő. Egyes panaszok esetében azonban a felfüggesztő végzés kézhezvételének időpontja nem volt egyértelműen megállapítható. Mindez ugyanakkor (például az a tény, hogy a felfüggesztő végzések kézbesítésére egyes esetekben tértivevény nélkül került sor) nem értékelhető a panaszosok terhére, ezért az Alkotmánybíróság e panaszokat is határidőben érkezettnek tekintette.
- [14] A benyújtott panaszok az Abtv. 52. § (1) és (1b) bekezdésében foglalt feltételeknek megfelelő, határozott kérelemnek minősülnek, mivel tartalmazzák az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti, az Alkotmánybíróság hatáskörére vonatkozó indokolt hivatkozást, az eljárás megindításának az indokait és a jogsérelem lényegét, a támadott rendelkezések alaptörvény-ellenességére vonatkozó okfejtést, továbbá a panaszosok kifejezett kérelmet fogalmaznak meg az alaptörvény-ellenesnek ítélt jogszabályi rendelkezés megsemmisítésére.
- [15] 3. Az alkotmányjogi panaszt benyújtók az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti hatáskörben kérték az Alkotmánybíróság eljárását. E rendelkezés szerint az Alkotmánybíróság eljárása akkor kezdeményezhető, ha az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet úgy ítéli meg, hogy az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán *a)* Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és *b)* jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az alkotmányjogi panasz tartalmi vizsgálata során a testület az említett feltételek fennállását vizsgálta meg.
- [16] 3.1. „Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *c)* és *d)* pontja szerinti alkotmányjogi panasz jogintézményének egyaránt elsődleges célja [...] az egyéni, szubjektív jogvédelem: a ténylegesen jogsérelmet okozó alaptörvény-ellenes jogszabály, illetve alaptörvény-ellenes bírói döntés által okozott jogsérelem orvosolása. [...] a panasz befogadhatóságának feltétele az érintettség, nevezetesen az, hogy a panaszos által alaptörvény-ellenesnek ítélt jogszabály a panaszos személyét, konkrét jogviszonyát közvetlenül és ténylegesen, aktuálisan

érintő rendelkezést állapít meg, s ennek következtében a panaszos alapjogai sérülnek. {33/2012. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [61]–[62], [66]}” {3367/2012. (XII. 15.) AB végzés; Indokolás [13], [15]}.

- [17] Az Abtv. alapján alkotmányjogi panasz kezdeményezésére jogosult panaszosok mindannyian valamely bíróság felfüggesztő végzésével érintett perben résztvevő peres felek, ezért érintettségük kétségtelenül fennáll. Az eljáró bíróságok a felfüggesztő végzéseket egyértelműen és kifejezetten a panaszosok által támadott jogszabályi rendelkezésre alapították, továbbá a panaszosok az alkalmazott előírással összefüggésben Alaptörvényben biztosított jogaik [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdés, (7) bekezdés] sérelmét állították. A felfüggesztő végzéssel szembeni jogorvoslatot a Tv. 16. §-a kizárta, a panasz tehát az Abtv. 26. § (1) bekezdés *b*) pontjának is megfelel. Ebben a vonatkozásban tehát az alkotmányjogi panasz érdemi elbírálásának nincs akadálya.
- [18] Az indítványozók ugyanakkor emellett az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének a sérelmét is állították. Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 26–27. §-ai alapján csak Alaptörvényben biztosított jogok védelmének eszköze. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépése után is fenntartotta korábbi értelmezését, mely szerint a jogbiztonság önmagában nem alapjog, így a B) cikk (1) bekezdésének a sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya esetén {3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [14]–[17]; 3322/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [10]; 3323/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]; 3324/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]; 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [11]} – lehet alapítani. A panaszosok nem ilyen tartalmú kérelmet terjesztettek elő a B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben, ezért az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszokat ebben a vonatkozásban az Abtv. 64. § *d*) pontja alapján a határozat rendelkező részének 2. pontjában visszautasította.
- [19] 3.2. Az indítványozók egy része az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének sérelmére is hivatkozott. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben megállapította, hogy az indítványozók által megjelölt Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése nem a bírósági eljárásokra, hanem a közigazgatási hatósági eljárásokra vonatkozik, így hiányzik a felhívott alaptörvényi rendelkezés és a támadott bírósági ítélet közötti összefüggés. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint az említett összefüggés hiánya tartalmi akadályát képezi az indítvány befogadásának {3130/2013. (VI. 24.) AB végzés, Indokolás [17]}. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszokat ebben a vonatkozásban az Abtv. 64. § *d*) pontja alapján visszautasította.

- [20] 4. Az Alkotmánybíróság külön mérlegelés tárgyává tette, hogy a bírósági eljárást felfüggesztő végzéssel összefüggésben – az abban alkalmazott jogszabályi rendelkezést támadva – alkotmányjogi panasz benyújtására van-e lehetőség.
- [21] Az Abtv. 26. § (1) bekezdése – a 27. §-ban foglaltakkal ellentétben – nem teszi a kérelem benyújtásának kifejezett feltételévé, hogy az ügy érdemében hozott vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntést érintsen az alkotmányjogi panasz.
- [22] Felmerülhet, hogy ennek ellenére a 26. § (1) bekezdése szerinti alkotmányjogi panasz benyújtásának fő szabály szerint – a kivételek lehetőségét ki nem zárva – csak az érdemi, perjogi értelemben vett ügydöntő döntés ellen van helye {az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény és az Abtv. hatálybalépését megelőzően kialakított gyakorlata szűkítő jellegű volt: „[a]z alkotmányjogi panasz – főszabályként – a jogerős ügydöntő határozatokkal szemben terjeszthető elő”, 1492/B/2007. AB végzés, ABH 2008, 3614, 3615.}.
- [23] Ugyanakkor az Alkotmánybíróság az Abtv. alapján – különös tekintettel az Abtv. 26. § (1) bekezdése és a 27. §-a szövegének összevetésére és azok kifejezett eltérésére – nem tartja indokolhatónak annak kimondását, hogy a 26. § (1) bekezdés szerinti panasz kizárólag érdemi, ügydöntő határozatok ellen lenne benyújtható. Az alkotmányjogi panasz funkciójának – mely az alapjogi sérelmek orvoslása – megfelelő értelmezés arra enged következtetni, hogy a panasz elsősorban az érdemi bírósági döntésekkel okozott alapjogsérelmek orvoslására szolgál. Mindazonáltal alkotmányjogi panasszal támadhatók perjogi értelemben ügydöntőnek nem minősülő határozatok is, feltéve, hogy az Alaptörvényben biztosított jog sérelme kifejezetten az érdemi döntés meghozatala előtt, és az érdemi döntéssel nem orvosolható módon következik be.
- [24] Jelen ügyre vonatkoztatva mindezeket az alábbiak állapíthatók meg. A felfüggesztő végzés a perbe vitt igény tárgyában nem jelent állásfoglalást – tehát perjogi értelemben véve ügydöntőnek nem minősül –, de az eljárás adott esetben hosszabb időre történő felfüggesztése (kivéve, ha annak éppen a jogvédelem a célja, pl. az Alkotmánybíróság vagy a Kúria önkormányzati tanácsa eljárásának a kezdeményezése) olyan alapjogi sérelem gyanúját vetheti fel, mely – az Alaptörvényben biztosított jogok védelme érdekében – a felfüggesztés ellen benyújtott alkotmányjogi panasz vizsgálatát igényli. Az Alaptörvény ugyanis a perek ésszerű időn belül történő elbírálását a XXVIII. cikk (1) bekezdésében – a tisztességes eljáráshoz való jog részeként – alapjogként rögzíti. {A 3174/2013. (IX. 17.) AB végzés kifejezetten rögzítette, hogy a „jogvita ésszerű időn belüli elbírálásához való jog” az Alaptörvényben biztosított jogok körébe tartozik, mely alapjog állított sérelme alkotmányjogi panasz alapját

képezheti, Indokolás [18]). A per érdemi eldöntése utáni alkotmánybíróvási eljárás pedig semmilyen reparációs funkcióval nem rendelkezik a döntés időszerűségét illetően: utólag már sem az esetleges alaptörvény-ellenesség megállapítása, sem a vonatkozó jogszabályi rendelkezés – akár visszamenőleges hatályú – megsemmisítése sem változtathat az eljárás résztvevőinek a helyzetén. Az indítványozó szempontjából azonban „csak akkor van értelme az Alkotmányban biztosított jogok megsértése miatti panasznak, ha az Alkotmánybíróvási eljárása folytán jogsérelme orvosolhatóvá válik” [57/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 272, 282.].

- [25] Az Alkotmánybíróvási eljárás tehát úgy ítélte meg, hogy a felfüggesztő végzéssel összefüggésben benyújtott – az annak alapjául szolgáló norma alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló – alkotmányjogi panasz vizsgálatára az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján mód van. A benyújtott panaszokat ennek megfelelően azon részükben, melyek a fent kifejtettek alapján az Abtv.-ben írt formai és tartalmi feltételeknek megfelelnek [tehát az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére vonatkozó hivatkozást kivéve], az Ügyrend 31. § (6) bekezdését alkalmazva – a befogadási eljárás lefolytatásának mellőzésével – a testület érdemben elbíráltta.
- [26] 5. A Tv. panaszosok által támadott 16. §-át az Elszámolási törvény 2014. október 15-ei hatállyal módosította: az eredeti szabályozási tartalom lényegében változatlanul hagyása mellett a 16. § egy új, (2) bekezdéssel egészült ki, így a panaszosok által kifogásolt előírás jelenleg az (1) bekezdésben szerepel. Az Abtv. 41. § (3) bekezdése figyelembevételével azonban az alkotmányossági vizsgálatot az Alkotmánybíróvási eljárás a támadott jogszabályi rendelkezés alkalmazásakor (a felfüggesztő végzések meghozatala időpontjában) hatályos szövegállapota tekintetében végezte el. Az Alkotmánybíróvási eljárásba benyújtott panaszok 2014. július 28. és szeptember 30. napja közötti hozott végzéseket érintenek, ennek megfelelően az alkotmányossági vizsgálat a Tv. 16. §-ának 2014. július 26. napjától október 14-ig hatályos szövegállapotára terjed ki.
- [27] 6. A panaszosok perét eredetileg a Tv. 16. §-a [jogszabály-módosítás nyomán jelenleg 16. § (1) bekezdése] alapján felfüggesztették fel bírósági végzéssel, s a panaszosok később is csak az Elszámolási törvénynek – a hiánypótlási felhívásra küldött válaszuk megküldésekor hatályos – 38. § (1) bekezdését kifogásolták, mely akkor még arról rendelkezett, hogy „a felfüggesztett eljárásokat a bíróság [...] ismételt hivatalból felfüggeszti”. Újabb bírósági végzés azonban e rendelkezés alapján nem született, időközben ugyanis hatályba

lépett az Elszámolási törvény 38. §-ának módosítása, s e § jelenleg is hatályos (2) bekezdése szerint „a felfüggesztés tartama e törvény erejénél fogva [...] meghosszabbodik”. Kifejezett indítványozói kérelem – indítvány-kiegészítés – e rendelkezés vonatkozásában már nem érkezett.

- [28] Az Alaptörvény 24. cikk (4) bekezdése lehetőséget nyújt az Alkotmánybíróságnak arra, hogy egy jogszabályi rendelkezést abban az esetben is vizsgálhasson, ha az a felülvizsgálni kért jogszabályi rendelkezéssel szoros tartalmi összefüggésben áll {alkalmazására ld. pl. 33/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [10]}. Tekintettel arra, hogy az alkotmányjogi panaszban kifejezetten támadott előírás [Tv. 16. §] és a perek felfüggesztésének meghosszabbításáról szóló törvényi előírás [Elszámolási törvény jelen határozat meghozatala időpontjában hatályos 38. § (2) bekezdése] között nyilvánvaló és szoros összefüggés áll fenn, az Alkotmánybíróság az alkotmányossági vizsgálatot ez utóbbi jogszabályi rendelkezésre is kiterjesztette.

IV.

- [29] Az alkotmányjogi panaszok nem megalapozottak.
- [30] 1. Az indítványozók elsősorban az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének a sérelmére hivatkoztak, ezen belül arra, hogy a támadott jogszabályi rendelkezés értelmében az eljárás ésszerű időn belül történő befejezéséhez való joguk csorbult.
- [31] 1.1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt emlékeztet arra, hogy a korábbi Alkotmány említette ugyan [57. § (5) bekezdés], de kifejezetten, szövegszerűen nem írta elő a jogviták ésszerű határidőn belüli befejezésének követelményét, ennek ellenére a testület egyértelműen azt az értelmezést fogadta el, miszerint „a *fair* eljárás általánosan elfogadott részét képezi az, hogy a bíróságok az eljárást megfelelő időn belül folytassák le, hisz hatékony jogvédelem csak így biztosítható” (220/B/2004. AB határozat, ABH 2007, 2427, 2429.). Továbbá az „Alkotmánybíróság az Alkotmány értelmezésénél – figyelemmel az Alkotmány 7. § (1) bekezdésére – tekintettel van a Magyar Köztársaság nemzetközi jogi kötelezettségeire is. Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény 2. § 6. Cikk 1. pont első mondata szerint »mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független is pártatlan bíróság

tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően«. Ezzel a nemzetközi jogi kötelezettséggel van összhangban az, hogy a bíróságokat és a bírákat számos más jogszabály is kötelezi »az ésszerű határidőn belüli« eljárásra [...]” [32/2002. (VII. 4.) AB határozat, ABH 2002, 153, 160.]. A 61/2011. (VII. 13.) AB határozat pedig rámutatott, hogy „[e]gyes alapjogok esetében az Alkotmány ugyanúgy fogalmazza meg az alapjog lényegi tartalmát, mint valamely nemzetközi szerződés (például a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya és az Emberi Jogok Európai Egyezménye). Ezekben az esetekben az Alkotmánybíróság által nyújtott alapjogvédelem szintje semmiképpen sem lehet alacsonyabb, mint a nemzetközi (jellemzően a strasbourgi Emberi Jogok Bírósága által kibontott) jogvédelem szintje.” (ABH 2011, 290, 321.)

- [32] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése – a korábbi Alkotmánnyal ellentétben – a tisztességes eljáráshoz való jog részeként már kifejezetten biztosítja a feleknek a perek ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát. A per ésszerű időn belüli befejezésének alaptörvényi követelménye elsősorban a jogalkalmazót (az eljáró állami szervet, bíróságot) kötelezi az indokolatlan késedelem nélküli eljárásra. Ezzel összhangban rendelkezik úgy a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 2. § (1) bekezdése is, hogy „[a] bíróságnak az a feladata, hogy – összhangban az 1. §-ban foglaltakkal – a feleknek a jogviták elbírálásához, a perek tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát érvényesítse”. A per befejezésének ésszerű időtartama a jogvita tárgyát és természetét, valamint az eljárás lefolytatásának egyedi körülményeit is figyelembe véve határozható meg [Pp. 2. § (2) bekezdés]. {Az EJEB gyakorlata alapján az eljárás hosszának ésszerűsége az eset összes körülményének a fényében értékelendő, különös tekintettel a következőkre: az ügy komplexitása, a panaszos és az eljáró szervek magatartása, végezetül pedig az a kérdés, hogy a panaszos számára mi a szóban forgó eljárás tétje (*Mikulic kontra Horvátország*, 53176/99, 2002. február 7., § 38). Hasonlóképpen ehhez az Alkotmánybíróság a 6/2001. (III. 10.) AB határozatában – a társadalmi szervezet nyilvántartásba vételére irányuló eljárásra vonatkozó szabályozást vizsgálva – úgy fogalmazott, hogy „[a]z állami szervek, ezen belül a bíróságok eljárásával szembeni követelmények szigorúsága függ az adott eljárás összetettségétől és attól, hogy az eljárás szoros összefüggésben áll-e alapvető jog érvényre jutásával” (ABH 2001, 93, 102.).}
- [33] Ugyanakkor az ésszerű idő követelményének pusztán (alaptörvényi vagy más jogszabályban történő) előírása – az állam alapjogokra vonatkozó objektív

intézményvédelmi kötelezettségéből kiindulva – még nem elegendő, annak érvényesülése érdekében – az eljárás elhúzódásának megakadályozására – a jogalkotónak is szükséges a megfelelő jogi kereteket megteremtenie, tehát a garanciális szabályokat megalkotnia. {Az idézett 6/2001. (III. 10.) AB határozat ennek megfelelően például kimondta, hogy „[a] jogalkotó akkor tesz eleget az egyesülési szabadság védelmére irányuló alkotmányos kötelezettségének, ha a nyilvántartásba vételi eljárás indokolatlan elhúzódásának megakadályozására objektív törvényi követelményeket fogalmaz meg.” (ABH 2001, 93, 102.) De általános jelleggel így foglalt állást az EJEB is több ügyben: „it is for Contracting States to organise their legal systems in such a way that their courts can guarantee the right of everyone to obtain a final decision on disputes relating to civil rights and obligations within a reasonable time.” Ld. pl. *Mikulić kontra Horvátország*, 53176/99, 2002. február 7., § 45., illetve *G. H. kontra Ausztria*, 31266/96, 2000. október 3., § 20.}.

- [34] Jelen ügyben a panaszosok közvetett módon azt állítják, hogy a jogalkotó nemhogy nem teremtette meg az eljárás ésszerű időn belül történő befejezéséhez szükséges jogi feltételeket, hanem éppen ellenkezőleg, a per kötelező felfüggesztésének az előírásával (illetve később, a felfüggesztés *ex lege* történő meghosszabbításával) éppen ő idézte elő az indokolatlan késedelmet. Az alkotmányjogi kérdés tehát akként merül fel, hogy a vizsgált törvényi norma önmagában olyan tartalmat hordoz-e, amely az érintett per vonatkozásában az eljárás alaptörvény-ellenes elhúzódását eredményezi.
- [35] 1.2. A kérdés megítélése során elsődleges jelentősége értelemszerűen a jogalkotói elhatározás nyomán történt per-felfüggesztés időtartamának van.
- [36] Általános és egyértelmű válasz arra vonatkozóan, hogy a támadott jogalkotói aktus mennyiben hátráltatja a perek befejezését, nem adható: a vonatkozó jogszabályok alapján a felfüggesztés időtartama számos körülménytől (pl. deviza, deviza alapú vagy forint alapú szerződésről van szó), illetve több, a törvényben megjelölt, de a törvényalkotótól független esemény bekövetkezésének konkrét időpontjától függ (pl. a rendelkezésre álló két hónapos időtartamon belül pontosan mikor kerül sor az érintett fogyasztóval történő elszámolásra; a fogyasztó vitatja-e az elszámolás tartalmát, pontosan mikor kerül sor a felülvizsgált elszámolás bejelentésére, stb.).
- [37] A szóban forgó konkrét eljárások vonatkozásában az alábbiak állapíthatók meg. A panaszok benyújtására okot adó felfüggesztő végzések 2014. július 28. és szeptember 30. napja között születtek, s a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján a felfüggesztés megszüntetésére (a per folytatására)

2015. március 31-ét megelőzően semmiképpen nem kerülhet sor: deviza alapú szerződés esetében az elszámolást 2015. március 1. napja és 2015. április 30. napja között kell megküldeni a fogyasztónak, amennyiben a fogyasztó 30 napon belül nem él panasszal, akkor az ún. „felülvizsgált panasz” tényéről a pénzügyi intézménynek kell bejelentést tennie. (Kivéve, ha a fogyasztó a felperes, és a keresetlevél az ellenfelének még nem került kézbesítésre, ilyenkor a bejelentési kötelezettség a fogyasztót terheli.) [Ld. Elszámolási törvény 13. §, 18. §, 38. §]. Tekintve továbbá, hogy az Elszámolási törvény alapján az eljárást a bejelentést követő 30. napot követően kell folytatni, valójában további egy hónap késedelemmel is mindenképpen számolnia kell a fogyasztónak. Összességében tehát (figyelmen kívül hagyva most azt a lehetőséget, hogy a fogyasztó vitatja az elszámolást, s emiatt a két fél között jogvita támad) az eljárás minimálisan 7–9 hónappal hosszabbodik meg. (A felfüggesztés maximális időtartamáról a jogalkotó nem rendelkezik, a felfüggesztés várható időtartama tekintetében az Alkotmánybíróság becslésbe nem bocsátkozhat.)

- [38] Önmagában nehéz választ adni arra a kérdésre, hogy ez a késedelem hosszúnak vagy rövidnek tekinthető-e. Ugyanis „[a] befejezett eljárások időtartama rendkívül sok, egymással is összefüggő és egymást is befolyásoló tényezőktől (folyamatos ügyek átlagos időtartama, érkezett ügyek száma, az ügyérkezésnek a vizsgált időszakon belüli eloszlása, az újraindult ügyek száma és átlagos időtartama stb.) függ” (http://birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/statisztikai_adatok/a_birosagi_ugyforgalom_2014._i._felev_150dpi.pdf). Az alkotmányjogi panaszokkal érintett perek nem kizárólagosan, de túlnyomórészt elsőfokú eljárások. A vonatkozó statisztikai adatokkal való összehasonlítás némi támpontot adhat a kérdés megítéléséhez. A 2014. évi I. félévi adatok alapján (forrás: Id. Ugyanott, 42. old.) például járásbíróságokon, polgári ügyszakban az eljárás átlagos időtartama a befejezett peres ügyekben átlagosan 6,2 hónap (gazdasági ügyszakban is átlagosan 6,5 hónap). A kérdés megítélésekor a törvényszékekre vonatkozó statisztika is releváns lehet, ugyanis a Pp. 23. § (1) bekezdés k) pontja alapján a tisztességtelen szerződési feltételek érvénytelensége tárgyában indított perek – pertárgyértéktől függetlenül – eleve törvényszéki hatáskörbe tartoznak. Törvényszéken polgári ügyszakban az elsőfokú eljárás átlagosan 11,5, míg gazdasági ügyszakban (a tisztességtelen szerződési feltételek megtámadása iránti perek e körbe tartoznak, ld. http://birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/statisztikai_adatok/a_birosagi_ugyforgalom_2014._i._felev_150dpi.pdf, 47. old.) az elsőfokú eljárás átlagos időtartama 9,5 hónap. A hivatkozott statisztika az ún. „éven túli” ügyeket már hosszú pertartamú ügyként kezeli.

- [39] A rendelkezésre álló statisztikák alapján a folyamatban lévő ügyek elbírálásának kötelezően elrendelt, legalább 7-9 hónapos késedelve jelentősnek tűnik. Ugyanakkor ezek az adatok nem döntőek, csupán a vizsgálat egyik szempontját jelentik.
- [40] Az Alkotmánybíróság nyomatékmal emlékeztet azonban arra, hogy a felfüggesztés Elszámolási törvény alapján megállapítható időtartama az eljárás felfüggesztésének minimális ideje, s a jogalkotó a Tv.-nyel ellentétben már nem rendelkezik arról, hogy a pert legkésőbb mikor kell újra folytatni. Az eljárás függő állapotba kerül, s a jogalkotó az érintetteket bizonytalanságban hagyja a felől, hogy perük ténylegesen mikor folytatódhat.
- [41] A felfüggesztést előíró norma révén a jogalkotó közvetlenül beavatkozik egy másik hatalmi ág, a bíróság tevékenységébe: már folyamatban lévő pereknek az általánosan kötelező eljárási szabályok alapján történő folyását „akasztja meg” utólag. Nem arról van tehát szó, hogy általánosságban a per-felfüggesztés eseteit egészíti ki egy újabbal, hanem arról, hogy konkrét, folyamatban lévő eljárások felfüggesztését rendeli el. A bíróságnak nincs lehetősége mérlegelni, hogy a felfüggesztés az adott ügy tényállása alapján eleve szükséges-e, illetve, hogy annak fenntartása meddig indokolt. Emellett a panaszosoknak sincs joga a felfüggesztést megkérdőjelezni, vagy az eljárás folytatására irányuló kérelmet előterjeszteni. A jogorvoslatot a jogalkotó a Tv. 16. § (1) bekezdésével kizárta (a kötelezően elrendelt elszámolás rendszeréből történő „opt-out” lehetőség nem biztosított).
- [42] Megjegyzendő emellett, hogy a felfüggesztés időtartama alatt az érintettek az általuk (részben vagy egészben) érvénytelennek tartott szerződésből fakadó kötelezettségeik teljesítésére változatlanul kötelesek.
- [43] Figyelembe véve mindezeket, az Alkotmánybíróság megállapíthatónak látja, hogy a perek kötelező felfüggesztése az ügyek érdemi elbírálását – a felek perbe vitt és a jogalkotó által el nem döntött igényeiről való bírói döntés meghozatalát – jelentős mértékben késlelteti. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a jogalkotó korlátozta a panaszosoknak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében – a tisztességes eljáráshoz való jogrészeként biztosított – a perek ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát.
- [44] 1.3. Annak megállapítása érdekében, hogy az alapjog-korlátozásra alkotmányos módon került-e sor, az Alkotmánybíróság a támadott szabályozást az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglalt szükségességi-arányossági teszt alkalmazásával vizsgálta meg. Eszerint „alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható”.

- [45] 1.3.1. A jogalkotó a felfüggesztés elrendelésével egyidejűleg normatív módon rendezte a – meghatározott időszakban kötött – fogyasztói hitel- és kölcsönszerződések (valamint pénzügyi lízingszerződések) egyes kérdéseit: a jogszabály egyértelműsítette az ún. árfolyamrés, illetve az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó szerződéses kikötések jogi megítélését. Ennek megfelelően pedig kifejezetten azon perek felfüggesztésére került sor, ahol a peres eljárás „tárgya részben vagy egészben a [Tv.] 3. § (1) bekezdése [árfolyamrés] vagy a 4. § (1) bekezdése szerinti szerződéses kikötés [egyoldalú szerződésmódosítás lehetősége], illetve amely pert az ilyen szerződéses kikötésen is alapuló követelés érvényesítése iránt a pénzügyi intézmény indított a fogyasztóval szemben” [Tv. 16. § (1) bekezdés]. A Tv. azonban az említett kérdéseket a) egyrészt nem feltétlenül végleges jelleggel rendezte (az árfolyamrés semmisségét a jogszabály kifejezetten kimondta, de az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó kikötések tisztességtelenségének csak a vélelméről rendelkezett, mely törvényi vélelem elvileg megdönthető), b) másrészt a jogszabály végrehajtásához további lépésekre volt szükség (a Tv. által rendezett esetekben szükségessé vált a fogyasztókkal történő elszámolás, melynek részletszabályait és határidejét a később elfogadott Elszámolási törvény határozta meg). Tehát, bár a tárgyalás felfüggesztése lényegében passzivitásra kötelezte mind a bíróságot, mind a feleket {a „felfüggesztés tartama alatt tett minden bírói rendelkezés, úgyszintén a felek által teljesített minden perbeli cselekmény hatálytalan [...]”, Pp. 155. §}, annak időtartama alatt több, a felek viszonyának rendezésére irányuló jogalkotási aktus elfogadására került sor.
- [46] A Tv. és az Elszámolási törvény előírásai miatt számos jogvita – folyamatban lévő polgári per – okafogyottá vált. A Tv. hatálybalépésének időpontjában mindazonáltal csak annyi lehetett bizonyos, hogy a folyamatban lévő perek eldöntését befolyásolja a jogszabály tartalma, az azonban csak később derülhet ki, hogy milyen formában és mértékben: mindez függ a Tv.-ben írt vélelem esetleges megdöntésétől, illetve a peres felek közötti elszámolás tartalmától is. Mindez egyes jogvitákat teljesen megszüntethet, más esetekben viszont – az el nem dőlt jogkérdésekben – a per folytatása lesz szükséges.
- [47] Alapvető jog korlátozására „más alapvető jog érvényesítése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében” kerülhet sor. Az eljárások tömegének párhuzamossága (értve ezalatt egyrészt a fogyasztók és a pénzügyi intézmények között a Tv. hatálybalépésekor folyamatban lévő pereket, másrészt a Tv. hatálybalépését követően a törvényi vélelem megdöntésére irányuló eljárásokat, illetve a fogyasztók és a pénzügyi intézmények közötti esetleges elszámolási vitákat) az Alkotmánybíróság megítélése szerint súlyos jogbizonytalansághoz vezetne.

- [48] Jobbizonytalanságot okozna például, ha egy folyamatban lévő per tárgya olyan egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tévő kikötés érvényessége, melynek tekintetében a tisztességtelenség vélelmének megdöntésére a Tv.-ben írtak szerint szintén eljárás indult. A két eljárásnak ugyanis – legalábbis részben – azonos a tárgya: egy adott időszakban kötött szerződésben alkalmazott, egyedileg meg nem tárgyalta feltétel érvényessége. A Tv.-ben írt vélelem megdöntésére irányuló perben hozott döntésnek a jogalkotó szándéka szerint *erga omnes* hatálya van. A felfüggesztés célja ezért ebben az esetben annak elkerülése, hogy ugyanabban a kérdésben esetleg egymásnak ellentmondó döntések szülessenek.
- [49] Szintén jobbizonytalanságot jelentene, ha a fogyasztó és a pénzügyi intézmény között a jogszabályok alapján történő kötelező elszámolási folyamat párhuzamosan folya a felek közötti perrel. Az elszámolás valójában egy szerződési kikötés érvénytelensége jogkövetkezményének a levonását jelenti (ami az Elszámolási törvény szóhasználatával élve „az árfolyamrészről származó és az egyoldalú szerződésmódosításból származó túlfizetés elszámolásáról”, illetve új törlesztőrészlet megállapításáról szól, ld. 3–5. §), s mint ilyen, azokban a perekben, amelyeknek tárgya részben vagy egészben a Tv. hatálya alá esik, a döntés meghozatalához szükséges előkérdés. A felek közötti elszámolás érdemben befolyásolhatja a felek jogviszonyát (egymással szemben fennálló jogait, kötelezettségeit) és jogvitáját, ezért amíg az elszámolás le nem zárul, a per nem dönthető el érdemben. A felfüggesztésre tehát azért van szükség, mert a jogalkotó által elrendelt elszámolás „ügydöntő” jogi hatással lehet a felfüggesztésre kerülő perben.
- [50] Az Alkotmánybíróság megítélése szerint tehát a jogbiztonság – mint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített jogállamiságból levezetett alkotmányos érték – védelme a folyamatban lévő eljárások Tv. 16. §-a szerinti felfüggesztésének szükségességét alátámasztja.
- [51] 1.3.2. Az alapjog-korlátozás arányosságát illetően a következőket mérlegelte az Alkotmánybíróság.
- [52] Az alapjogi korlátozás arányossága azt követeli meg, hogy a korlátozás ne legyen nagyobb, mint amennyit az alkotmányosan igazolt cél elérése megkíván. Ez azt jelenti, hogy az elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjogsérelem súlya megfelelő arányban kell, hogy álljon egymással. Továbbá törvényhozó a korlátozás során köteles az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb – legkevésbé korlátozó – eszközt alkalmazni.
- [53] Amint azt fentebb megállapította az Alkotmánybíróság, a Tv. a perben álló fogyasztók és a pénzügyi intézmények jogviszonyára hatással van. A pereknek

az elszámolás lezárulása előtt történő folytatása komoly jogbizonytalanságot eredményezne, ami a felfüggesztéssel megakadályozható. A felfüggesztés ideiglenesen hátráltatja az igényérvényesítés folyamatát, de az Alkotmánybíróság megítélése szerint a jogbizonytalanság megelőzéséhez ez a rendelkezésre álló legkevésbé korlátozó eszköz.

- [54] A felfüggesztés arányosságát vizsgálva jelentősége lehet egyes részletszabályoknak is a következők szerint. A jogalkotó a Tv.-nyel „külön törvényben meghatározott intézkedésig, de legkésőbb 2014. december 31. napjáig” rendelte el az eljárások felfüggesztését. Ilyen, a felfüggesztés végső határidejére vonatkozó időpontot az Elszámolási törvény már – mely a felfüggesztések *ex lege* történő meghosszabbítását mondta ki – nem tartalmaz. Egyéb garanciális rendelkezések hiányában ez a szabályozási megoldás annak a veszélyét hordozza magában, hogy az eljárások bizonytalan ideig nem folytatódhatnak, ami aggályokat vethet fel a jogalkotói megoldás arányosságával kapcsolatban.
- [55] A vonatkozó előírásokat áttekintve megállapítható azonban, hogy a jogalkotó a jogszabályban részletesen meghatározta a fogyasztók és a pénzügyi intézmények közötti elszámolás szabályait, többek között annak pontos menetrendjét, határidejét (ld. jelen határozat indokolásának IV.1.2. pontja, Indokolás [35]–[43]). A felfüggesztés időtartama illeszkedik az elszámolás folyamatához: minden egyes esetben pontosan addig tart, ameddig az adott, konkrét ügyben az elszámolás véglegesen le nem zárul (ez függ attól, hogy a törvényi határidőn belül az adott fogyasztónak mikor küldik meg az elszámolást, illetve hogy a fogyasztó vitatja-e a neki megküldött elszámolás tartalmát, stb.).
- [56] Hangsúlyozandó az is, hogy bár a jogszabály szerint a „felülvizsgált elszámolás bejelentése” a pénzügyi intézmény feladata, ez nem csupán jog, hanem kötelesség is, hiszen az Elszámolási törvény „bejelentési kötelezettségről” szól. Ennek megfelelően nem fordulhat elő az, hogy bár az elszámolás a fogyasztó és a pénzügyi intézmény között lezárult, a felfüggesztés megszüntetésére mégsem kerül sor.
- [57] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság megítélése szerint a perek felfüggesztésének elrendelésével megvalósított alapjog-korlátozás arányossága is megállapítható. Hangsúlyozandó, hogy a jogalkotó által elfogadott, több törvényből álló törvénycsomag (Tv., Elszámolási törvény, 2014. évi LXXVII. törvény az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről) együttes célja a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződéseknek a magyar pénzügyi rendszerből való kivezetése és ezzel egy súlyos szociális katasztrófhelyzet elhárítása volt. Azáltal, hogy a felfüggesztés az elszámolás lezárásáig tart, a feleknek az eljárás

- ésszerű időn belül való befejezéséhez való joga csak olyan mértékben szenved sérelmet, amit a korlátozás alkotmányosan igazolható céljának elérése indokol.
- [58] A fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a szükséges korlátozás egyben arányos is, és ezért az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésére alapított alkotmányjogi panaszokat elutasította.
- [59] 2. Az indítványozók az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének a sérelme mellett az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésének (a jogorvoslati jognak) a sérelmére is hivatkoztak. [E körben a kérelmek tartalmilag a Tv. – 2014. július 26. napjától október 14. napjáig hatályos – 16. §-ának „azzal, hogy a felfüggesztést elrendelő bírósági határozat ellen fellebbezésnek nincs helye” szövegrészére vonatkoztak.]
- [60] Az alkotmányjogi panaszokra a vizsgált szabályozással összefüggésben az adott okot, hogy az indítványozók pereinek felfüggesztésére ugyan bírósági végzéssel, de kötelező jogszabályi rendelkezés [a Tv. akkor hatályos 16. §-a] alapján került sor. A normatív szabályozás konkrét, egyedi döntésekben öltött testet. Ettől eltérően az Elszámolási törvény a végzéssel elrendelt felfüggesztés meghosszabbítását mondta ki – már a bíróság közbeiktatása nélkül, közvetlenül, *ex lege*. Az indítványozók azt kifogásolták, hogy a felfüggesztő végzés elleni jogorvoslatot a Tv. kizárta [ezzel kivételt teremtve a Pp. 155. § (3) bekezdésébe foglalt főszabály alól], és arra is rámutattak, hogy a jelen szabályozási környezetben az esetlegesen hibás bírói döntés korrekciójára sincs mód: a peres félnek nincs lehetősége jogorvoslatot kérni még abban az esetben sem, ha egy adott per felfüggesztésére esetleg a törvényi feltételek hiányában került sor (pl. a per tárgya nem esik a Tv. hatálya alá).
- [61] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. „Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében a jogorvoslatához való jog tárgyát tekintve a bírói, illetőleg hatósági döntésekre terjed ki, tartalma szerint pedig az érdemi határozatok tekintetében a más szervhez vagy a magasabb fórumhoz fordulás lehetősége. A jogorvoslatához való jog törvényben meghatározottak szerint gyakorolható, ezért az egyes eljárásokban eltérő szabályozás lehetséges [5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27, 31.; 1437/B/1990. AB határozat, ABH 1992, 453, 454.; 513/B/1994. AB határozat, ABH 1994, 731, 733–734.; 22/1995. (III. 31.) AB határozat, ABH 1995, 108, 109–110.; 23/1998. (VI. 9.) AB határozat, ABH 1998, 182, 186.; 24/1999. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1999, 237, 243–246.; 29/1999. (X. 6.) AB határozat,

ABH 1999, 294, 297–298.]. Minden jogorvoslat lényegi, immanens eleme a jogorvoslás lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát [23/1998. (VI. 9.) AB határozat, ABH 1998, 182, 186.].” {Az Alkotmánybíróság idézett gyakorlatát az Alaptörvény hatálybalépése után – a 13/2013. (VI. 17.) AB határozat Indokolása [28]–[34] bekezdésében foglaltak alapján – a 36/2013. (XII. 5.) AB határozat indokolásának [60] bekezdése megerősítette}.

- [62] Már folyamatban lévő perek jogalkotói elhatározás alapján történő, kötelező felfüggesztése unikális megoldásnak tekinthető a jogrendszerben, mivel közvetlen beavatkozást jelent a perek folyásába, ráadásul nem teszi lehetővé a konkrét ügyek egyedi körülményeinek a mérlegelését.
- [63] Az alkotmányjogi kérdés jelen ügyben az, hogy a felfüggesztő végzéssel kapcsolatban általánosságban, természeténél fogva, illetve a konkrét, vizsgált ügyben az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerinti jogorvoslathoz való jog sérelme felmerül vagy sem.
- [64] Mindenekelőtt hangsúlyozni kell, hogy az eljárás során hozott végzések tekintetében a valódi főszabály nem az indítványozók által hivatkozott Pp. 155. § (3) bekezdés, hanem a Pp. 233. § (3) bekezdése, mely szerint az eljárás folyamán hozott végzések ellen – bizonyos kivételekkel – fellebbezésnek alapvetően nincs helye. A Tv. ehhez a főszabályhoz tér vissza a fellebbezés kizárásával. A felfüggesztő végzés perjogi értelemben véve nem ügydöntő, és a „nem érdemi, nem ügydöntő döntések tekintetében a külön fellebbezésnek, mint a jogorvoslat egyik formájának kizárása nem feltétlenül alkotmányellenes” (1636/D/1991. AB határozat, ABH 1992, 515, 516.; megerősítette: 23/2010. (III. 4.) AB határozat, ABH 2010, 101, 149.). {Megjegyzendő e körben, hogy a Pp. 114. §-a („Kifogás az eljárás szabálytalansága ellen”) szerint a fél az eljárás szabálytalanságát a per folyamán bármikor – írásban és a tárgyaláson szóban is egyaránt – kifogásolhatja, és a Pp. 155. § (3) bekezdése alapján [mivel a Tv. 16. §-a szerint – a fellebbezést kivéve – „az eljárás felfüggesztésére a Pp. 155. §-ában foglaltakat megfelelően alkalmazni kell”] a bíróság a felfüggesztő döntést maga is megváltoztathatja. Amennyiben a bíróság a kifogást figyelmen kívül hagyja, ezt lehetőleg nyomban, de legkésőbb az eljárást befejező határozatában megindokolni köteles. Az érdemi döntés ellen benyújtott jogorvoslattal tehát a kifogás tárgyában született – önálló fellebbezéssel nem támadható – döntés is támadható. Mindez azt jelenti, hogy bár a felfüggesztő végzés ellen önálló fellebbezés nem áll rendelkezésre, azonban az esetlegesen hibás – tehát a Tv.-nek meg nem felelő – jogalkalmazói döntés korrekciójára az eljárásban lehetőség van.}

- [65] Hangsúlyozni kell emellett azt is, hogy bár jelen ügyben a felfüggesztés minden esetben jogalkalmazói aktusban (bíróági végzésben) öltött testet, azt valójában a jogalkotó rendelte el a Tv.-nyel. Az Elszámolási törvény esetében az összefüggés ráadásul közvetlen, hiszen a jogszabály maga rendelkezett a felfüggesztő végzések hatályának meghosszabbításáról.
- [66] A jogszabályi rendelkezéssel kapcsolatos problémák azonban rendesbíróági eljárásban nem tehetők kifogás tárgyává és nem is orvosolhatók. A bírák az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése szerint függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve. Ebből azonban az is következik, hogy döntéseiket minden esetben a törvények – és más jogszabályok – alkalmazásával hozzák meg. Ettől az alkalmazási kötelezettségtől a norma tartalmára vonatkozó esetleges fenntartás, kifogás esetében sincs lehetőségük eltérni {mindettől elkülönülő kérdés az Alkotmánybírósághoz fordulás, tehát az Abtv. szerinti bírói kezdeményezés esete, az önkormányzati rendelet felülvizsgálatára irányuló eljárás kezdeményezése a Kúria önkormányzati tanácsánál [2011. évi CLXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról, 48. § (3) bekezdés], illetve a nemzeti szabály „félretételének” a kötelezettsége az uniós jog elsődlegességének elve alapján}.
- [67] Normatív előírás esetében (vagyis amikor a felfüggesztésről valójában a Tv., illetve az Elszámolási törvény „döntött”) a hagyományos, bíróági szervezetrendszeren belüli jogorvoslat kérdése nem vethető fel, mivel a „jogorvoslat-hoz való jog tárgyát tekintve a bírói, illetőleg hatósági döntésekre terjed ki” {ld. a fentebb már idézett 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [60]}. Egyedi ügyben alkalmazott jogszabály(i) rendelkezés) esetében az alapjogi sérelemre alapított alkotmányjogi panasznak van jogorvoslati funkciója.
- [68] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a Tv. – 2014. július 26. napjától október 14. napjáig hatályos – 16. §-ának „azzal, hogy a felfüggesztést elrendelő bíróági határozat ellen fellebbezésnek nincs helye” szövegrésze nem alaptörvény-ellenes, ezért az ezzel összefüggésben előterjesztett alkotmányjogi panaszokat elutasította.

Budapest, 2015. március 24.

Dr. Lenkovics Barnabás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
előadó alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lévy Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye

[69] Nem értek egyet a határozat rendelkező részének 1. pontjával, mert álláspontom szerint az alkotmányjogi panasz érdemi vizsgálatának az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben nem állnak fenn a feltételei az alábbi indokok miatt.

[70] 1. Az egyesített ügyek egyik indítványozója alkotmányjogi panaszában – több más indítványozó érvelésével tartalmában egyezően – arra hivatkozással állította az ügyek ésszerű időn belüli elbíráláshoz való jogának sérelmét, hogy „[a] fogyasztónak a per szünetelése alatt is teljesítenie kell a tisztességtelen feltételeket tartalmazó, valamint az érvénytelen szerződések alapján megemelt havi törlesztő részleteket”. Érvelésében azt kifogásolta, hogy a tisztességtelennek minősülő szerződési feltételek alapján is köteles fizetni a „jogtalanul megemelt törlesztő részletet”. Emellett „a pénzügyi intézménynek a felfüggesztés időtartama alatt is jogában áll a fogyasztóval kötött kölcsönszerződést felmondani olyan oknál fogva is, hogy az a tisztességtelenül megemelt törlesztő részletet nem fizeti meg”. Az indítványozók – többségében – nem hivatkoztak arra, hogy az általuk megindított perben olyan érvénytelenségi okot is állítanának, amely nem tartozik a Tv. hatálya alá.

[71] A fentiekből következően ezért az indítványozók többsége abban látja az Alaptörvényben biztosított jogának a sérelmét, hogy a Tv. alapján tisztességtelennek minősülő szerződési feltételek továbbra is – az elszámolás lefolytatásához szükséges idő alatt is – kötelezik őket arra, hogy teljesítsék a „megemelt havi törlesztő részleteket”. Ezt az állított jogsérelmet pedig az ügyek ésszerű időn belüli elbírálásához való joggal hozzák alkotmányjogi összefüggésbe. Álláspontom szerint azonban az indítványozóknak ez a jellemző érvelése – az alábbi indokok miatt – nem alapozza meg a hivatkozott alapvető jog sérelmének érdemi vizsgálatát.

- [72] A peres eljárás felfüggesztésére okot adó eljárások (a tisztességtelennek vélelmezett szerződési kikötések miatti perek és az elszámolás) lefolytatása ugyanis a felfüggesztett eljárások érdemi folytatását szükségtelenné teszik, mert éppen azokat a kérdéseket rendezik, amelyek miatt az indítványozók többsége keresetet nyújtott be. A felfüggesztést éppen arra tekintettel látta indokoltnak a jogalkotó, hogy ne okozzon bizonytalanságot a felfüggesztett peres eljárások eldöntésében a Tv. által felállított vélelem megdöntése iránti per kimenetele, illetve az elszámolás rendezése. Erre utal a határozat indokolása is annak megállapításával: „A felfüggesztésre tehát azért van szükség, mert a jogalkotó által elrendelt elszámolás »ügydöntő« jogi hatással lehet a felfüggesztésre kerülő perben”.
- [73] A Tv. által felállított vélelem megdöntése iránti per jogerős lezárását, és az elszámolás lefolytatását követően ezért az indítványozók által megindított peres eljárás – a felfüggesztésre okot adó kérdésekkel összefüggésben – okafogyottá válik. Következésképpen a felfüggesztésre okot adó eljárások nem elhúzzák a felfüggesztett eljárásokat, hanem éppen a befejezésüket segítik elő. Álláspontom szerint az alkotmányjogi panasz érdemi elbírálására kizárólag az olyan indítványozók esetén van lehetőség, akik egyértelműen megjelölték, hogy volt olyan kereseti kérelmük a felfüggesztett peres eljárásban, amelynek érvényesítését a folyamatban lévő eljárások nem érintik. Ez esetben ugyanis – e kereseti kérelem érdemi eldöntése esetén – a felfüggesztés ténylegesen hátráltatná az ügy befejezését. Az alkotmányjogi panaszok egyedi vizsgálatával kellett volna ezért vizsgálni, felmerül-e a hivatkozott alapvető jog sérelmének lehetősége azáltal, hogy a felfüggesztésre okot adó eljárások ténylegesen is a felfüggesztett eljárások elhúzódását eredményezhetik. Álláspontom szerint e szempontok mérlegelése nélkül nem lehetett volna érdemben vizsgálni az alkotmányjogi panaszokat.
- [74] 2. Álláspontom szerint az adott esetben nem lehet az alkotmányjogi panasz befogadhatóságnak szempontja, hogy az ügyek ésszerű időn belüli elbírálásához való jog védelmére az Alkotmánybíróságnak „korlátozott” hatáskörei vannak. Nem értek egyet ezért azzal a megállapítással, hogy a befogadhatóságot részben az a körülmény alapozza meg: „[a] per érdemi eldöntése utáni alkotmánybírósági eljárás [...] semmilyen reparációs funkcióval nem rendelkezik a döntés időszerűségét illetően”. Az adott ügyben az alkotmányjogi panasz befogadása ugyanis önmagában nem jelent védelmet az indítványozóknak, ugyanakkor az indítvány érdemi vizsgálatának mellőzése sem hagyná védelem nélkül az érintetteket. Nem hagyható ugyanis figyelmen kívül, hogy a hazai

szabályozásban a perek ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogot nem csak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése, hanem a Pp.-ben biztosított igényérvényesítési lehetőségek is védik [lásd: Pp. 2. § (1)–(3) bekezdései]. E rendelkezések értelmében, ha a peres eljárásban érintett félnek sérül a perek ésszerű időn belüli elbíráláshoz való joga, alapvető jogára hivatkozással sérelmeldíj iránti igényt érvényesíthet [Pp. 2. § (3) bekezdés első mondata]. Ha pedig az eljárás elhúzódásával összefüggésben kára is keletkezett, kárigényt terjeszthet elő [Pp. 2. § (3) bekezdés második mondata]. Az igényérvényesítés e formái jellemzően az eljárás befejeztével szolgálnak „reparációval”. Az eljárási törvény e rendelkezéseit azonban kiegészíti a Pp. 114/A. §-a (eljárás elhúzódása miatti kifogás) annak érdekében, hogy a fél már az eljárás folyamán is rendelkezzen eszközzel az ügy ésszerű időn belüli befejezéséhez való joga érvényesítése érdekében.

[75] Álláspontom szerint a fenti szabályozás áttekintése rávilágít arra, hogy a jogalkotó a peres eljárás elhúzódása miatt bekövetkezett alapvető jog sérelmének orvoslására összetett szabályozási rendszert alakított ki. A szabályozás kialakításának jogalkotói indokolása kifejezetten utalt arra, hogy „a jogalkotónak [...] a jogrendszer egységességét is szem előtt tartva” kellett kialakítania az alapvető jog védelmének rendszerét (lásd: 2013. évi CCLII. törvényhez fűzött indokolást).

[76] A fentiekből pedig az következik, hogy a jogalkotó az ésszerű időn belüli elbírálás követelményének megsértése folytán előállt sérelmet elsősorban magánjogi keretek között – a személyiség védelmének eszközei útján – látta orvosolhatónak (kompenzálhatónak). Az ügyek ésszerű időn belül történő elbírálásához való jog védelme érdekében ezért elsősorban – az EJEB gyakorlatát inkább érvényesíteni képes – polgári peres eljárás útján lehet fellépni. Ez az oka annak, hogy a határozat indokolásában hivatkozott, az ésszerű eljárás követelményével kapcsolatos EJEB gyakorlatot (*Mikulić kontra Horvátország*, 53176/99, 2002. február 7.) is a Pp. 2. § (2) bekezdésében jelenítette meg a jogalkotó. Erre tekintettel az alapvető jog védelmének alkotmányjogi összefüggései csak nagyon szűk körben alapozhatják meg az alkotmányjogi panasz érdemi elbírálását. Álláspontom szerint ezért az adott esetben – figyelemmel az eddig kifejtettekre – a befogadhatóságot megalapozó körülmények nem állnak fenn.

[77] 3. Nem értek egyet a határozat indokolásának azzal a megállapításával sem, hogy az eljárás felfüggesztése tárgyában hozott végzés ellen, vagy azzal összefüggésben alkotmányjogi panasz benyújtásának megszorítás nélkül helye

van. Álláspontom szerint ugyanis ez a gyakorlat egyes esetekben azzal a következménnyel jár, hogy az Alkotmánybíróságnak – az ügyek ésszerű időn belüli elbírálásához való joggal összefüggésben – a felfüggesztésre okot adó és a bíróság álláspontja szerint a per érdemi elbírálására kiható kérdések szükségességét kell mérlegelnie. Ez azonban szükségképpen kihat a bíróság mérlegelési jogkörére, amelynek felülbírálatára az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre.

[78] Álláspontom szerint az adott esetben a felfüggesztés tárgyában hozott végzés érdemi elbírálását az a körülmény alapozhatja meg, hogy a bíróságoknak nem volt mérlegelési lehetősége az intézkedés tárgyában. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a per tárgyalása felfüggesztésének tárgyában hozott végzésekkel összefüggésben csak azokban az esetekben látom megengedhetőnek az alkotmányjogi panasz benyújtását, ha a felfüggesztés valamely jogszabályi rendelkezésen és nem a bíróság mérlegelésén alapul.

[79] A fentiekben kifejtettekből következően álláspontom szerint az alkotmányjogi panaszok befogadhatósága körében további feltételek vizsgálatára is szükség lett volna, mert a határozat indokolásában megjelenített szempontok az érdemi elbírálását nem alapozzák meg.

Budapest, 2015. március 24.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László alkotmánybíró különvéleménye

I.

[80] 1. A határozat rendelkező részének 2. pontjában írt visszautasítással egyetértek.

[81] 2. Nem értek egyet a többségi határozat rendelkező részének 1. pontjában megfogalmazott elutasítással. Korábbi különvéleményeim szerint az Alkotmánybíróságnak az indítványozók által most támadott, a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződésre vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Tv.) egészét alaptörvény-ellenessé kellett volna nyilvánítania és *ex tunc* hatállyal meg kellett volna semmisítenie (lásd például a 34/2014. (XI. 14.) AB határozathoz fűzött különvéleményemet; a továbbiakban: különvélemény). Ebből következően – a különvélemény tartalmához igazodóan –

értelmét veszítené a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsön-szerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban Elszámolási tv.) 38. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszok elbírálása is (lásd az Elszámolási tv. 1. §-át). A jelen különvélemény itt valójában már meg is állhatna, ám a jelen ügy olyan kérdések megválaszolását is felveti, amelyeket eddigi különvéleményeimben – megfelelő indítványok hiányában – nem tárgyaltam.

- [82] II. Az Elszámolási tv. támadott rendelkezésével kapcsolatos alkotmányos aggályok
- [83] Az Elszámolási tv. – alkotmányjogi panaszok elbírálásakor hatályos – 38. § (2) bekezdésével kapcsolatban főképpen az alábbi alkotmányossági problémák fogalmazódnak meg.
- [84] 1. A panaszosok pereit eredetileg a Tv. 16. §-a [jogszabály-módosítás nyomán jelenleg 16. § (1) bekezdése] alapján függesztették fel bírói végzéssel, s a panaszosok később is csak az Elszámolási törvénynek – a hiánypótlás felhívásra küldött válaszuk megküldésekor hatályos – 38. § (1) bekezdését kifogásolták, mely akkor még arról rendelkezett, hogy „a felfüggesztett eljárásokat a bíróság [...] ismételten hivatalból felfüggeszti. Újabb bírósági végzés azonban a rendelkezés alapján nem született, időközben ugyanis hatályba lépett az Elszámolási törvény 38. §-ának módosítása, s e § jelenleg is hatályos (2) bekezdése szerint „a felfüggesztés tartama e törvény erejénél fogva [...] meghosszabbodik.”
- [85] Gyakorlatilag tehát itt egy törvényhozói, *ex lege* felfüggesztés áll előttünk, enél fogva értelemszerűen nyoma sincs a pártatlan bíróhoz való alapjognak. Egyáltalán: értelmetlen dolog erről beszélni is. A bíró ezen a ponton tényleg nem több mint „a törvény szája” (*la bouche de la loi*). (Montesquieu ezt a francia forradalom előtti francia jogszolgáltatásról írta, utalva arra, hogy a bírák az *Ancien Régime* hűséges hívei és kiszolgálói voltak.) Az eljárás egy szakaszában a törvényes és pártatlan bíróhoz való alapjog [ennek értelmezésére lásd például a 21/2014. (VII. 15.) AB határozatot] teljes kiüresítése – nézetem szerint – önmagában tisztességtelenné teszi az eljárást, így ennek következtében is meg lehetett volna állapítani a támadott szabályozás alaptörvény-ellenességét és a támadott rendelkezést meg kellett volna semmisítenie az Alkotmánybíróságnak.

- [86] 2. A határozat többségi indokolása szerint „[a] felfüggesztés maximális időtartamáról a jogalkotó nem rendelkezik, a felfüggesztés várható időtartama tekintetében az Alkotmánybíróság becslésbe nem bocsátkozhat.” (Indokolás [37])
- [87] Nézetem szerint ez a tény is már önmagában okot adhatott volna az alaptörvény-ellenesség megállapítására és a támadott norma megsemmisítésére, hiszen nem lehet tudni, meddig tart a felfüggesztéssel együtt járó bizonytalan helyzet és a tisztességes eljáráshoz fűződő jog mellett mindez sértheti még a fogyasztók peresített alkotmányos tulajdonvédelem alatt álló alanyi jogait is. Álláspontom szerint ugyanis – bár a határozat többségi indokolása ezt a problémát nem exponálja – az Alkotmánybíróság eddig minden polgári jogi igényről – legyen az dologi vagy kötelmi alapú – megállapította, hogy az az alkotmányos tulajdonjog védelme alatt áll. Ezen alkotmányjogi klasszifikáció következményeit le kellett volna vonnia a határozatnak.
- [88] 3. A határozat többségi indokolása is elismeri, hogy „[a] felfüggesztést előíró norma révén a jogalkotó közvetlenül beavatkozik egy másik hatalmi ág, a bíróság tevékenységébe: már folyamatban lévő pernek általánosan kötelező eljárási szabályok alapján történő folyását »akasztja meg« utólag.” Mivel a támadott szabály konkrét folyamatban lévő eljárások felfüggesztését rendeli el, úgy vélem, mindez klasszikus esete a folyamatos jogviszonyokba történő visszaható hatályú jogalkotásnak, mégpedig úgy, hogy (1) ennek a különvéleményemben részletesen bemutatott alkotmányos indoka nincs, illetve (2) egy másik hatalmi ág hatáskörébe tartozó ügyben dönt a jogalkotó a törvény mint általános szabályozó norma intézményének felhasználásával! (Indítvány hiányában nem térek ki részletesen, csupán utalok majd később arra a kérdésre, hogy mindez megvalósítja-e a jogalkotói hatalommal való visszaélést, az egyedi esetekre való szabályalkotás tilalmát és ez által a jogállamiság sérelmét.) Ezek a körülmények is okot adhattak volna az alaptörvény-ellenesség megállapítására és a támadott rendelkezés megsemmisítésére.
- [89] 4. A határozat többségi indokolása helyesen állapítja meg, hogy a „[...] a felfüggesztés időtartama alatt az érintettek az általunk (részben vagy egészben) érvénytelennek tartott szerződésből fakadó kötelezettségeik teljesítésére változatlanul kötelesek...”. Ezen túlmenően azt is leszögezi a határozat többségi indokolása, hogy „[...] az Alkotmánybíróság megállapíthatónak látja, hogy a per kötelező felfüggesztése az ügy érdemi elbírálását – a perbe vitt igényről való döntés meghozatalát – jelentős mértékben késlelteti. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a jogalkotó korlátozta a panaszosoknak

az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében – tisztességes eljáráshoz való részét képező – a perek ésszerű időn belül történő befejezéshez való jogát.”

- [90] A határozat valójában itt egyértelműen elismeri azt, hogy a jogalkotó korlátozta az indítványozók tisztességes eljáráshoz való jogát: ugyanakkor ennek konzekvenciáit nem vonja le. Nézetem szerint itt mind a 6/1998. (III. 11.) AB határozat, mind pedig a 7/2013. (III. 1.) AB határozat tisztességes eljáráshoz való jog kritériumait érintő tételei idézendők és alkalmazandók lettek volna, amelyek ugyancsak az alaptörvény-ellenesség és a megsemmisítés kimondását alapozták volna meg: így e körben sem látok olyan alkotmányos indokot a fenti határozatok alapján, amely kimentené a törvényhozói alapjog-korlátozást.
- [91] 5. A határozat többségi indokolása a szükségesség-arányossági teszt alkalmazása kapcsán arra az álláspontra helyezkedik, hogy „[a]z eljárások tömegének párhuzamossága (értve ez alatt egyrészt a fogyasztók és a pénzügyi intézmények között a Tv. hatálybalépésekor folyamatban lévő pereket, másrészt a Tv. hatálybalépését követően a törvényi vélelem megdöntésére irányuló eljárásokat, illetve a fogyasztók és a pénzügyi intézmények közötti esetleges elszámolási vitákat) az Alkotmánybíróság megítélése szerint súlyos jogbizonytalansághoz vezetne.
- [92] Jogbizonytalanságot okozna például, ha egy folyamatban lévő per tárgya olyan egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tévő kikötés érvényessége, melynek tekintetében a tisztességtelenség vélelmének megdöntésére a Tv.-ben írtak szerint szintén eljárás indult. A két eljárásnak ugyanis – legalábbis részben – azonos a tárgya: egy adott időszakban kötött szerződésben alkalmazott, egyedileg meg nem tárgyalt feltétel érvényessége. A Tv.-ben írt vélelem megdöntésére irányuló perben hozott döntésnek a jogalkotó szándéka szerint *erga omnes* hatálya van. A felfüggesztés célja ezért ebben az esetben annak elkerülése, hogy ugyanabban a kérdésben esetleg egymásnak ellentmondó döntések szülessenek.”
- [93] Nézetem szerint ennek mérlegelését a rendesbíróságokra kellett volna bízni a törvényhozónak, vagyis nem volt elkerülhetetlenül szükséges ezeknek az eljárásoknak az *ex lege* felfüggesztése. A Pp. 152. § (2) bekezdése szerinti előzetes kérdés intézménye – nézetem szerint – éppen ezekre az esetekre adhatott volna mérlegelési jogot a bíróságoknak. A fentiekből következően tehát nem volt elkerülhetetlen az *ex lege* felfüggesztés, továbbá – már az arányosság – oldaláról nézve: nem a legkevésbé korlátozó eszközt alkalmazta a törvényhozó.
- [94] Ezzel összefüggésben rámutatok, hogy az alapjog-korlátozás arányosságának mérlegelésekor azt is bizonyítania kell a jogalkotónak, hogy a korlátozáshoz felhasznált eszköz alkalmas az elérni kívánt cél elérésére. Tekintettel arra,

és ezt a határozat többségi indokolása is elismeri, megjósolhatatlan, hogy ezek az eljárások mikor érnek véget, mennyire húzódnak el – álláspontom szerint – az alkalmazott jogalkotói eszköz alkalmatlan a jogalkotói cél eléréséhez, ami az Alkotmánybíróság korai gyakorlata óta is elegendő okot szolgáltat az alkotmányellenesség megállapításához [erre lásd például a 21/1993. (IV. 2.) AB határozatot].

- [95] A határozat többségi indokolása szerint „[h]angsúlyozandó, hogy a jogalkotó által elfogadott, több törvényből álló törvénycsomag (Tv., Elszámolási törvény, 2014. évi LXXVII. törvény az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről) együttes célja a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződéseknek a magyar pénzügyi rendszerből való kivezetése és ezzel egy súlyos szociális katasztrófa helyzet elhárítása volt”. Ebből a mondatból azonban nem egyértelmű már, mit tart a többségi indokolás a szabályozással elérni kívánt célnak: az eljárások mielőbbi lezárását vagy a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződéseknek a magyar pénzügyi rendszerből való kivezetését és ezzel egy súlyos szociális katasztrófa helyzet elhárítását. Ez utóbbi esetben igazolni kellene azt is, hogy a törvényhozói intézkedések hatásukban alkalmasak a „katasztrófa helyzet elhárítására”, és nem pedig pusztán csak halasztást adnak egy valós társadalmi probléma megoldására.
- [96] Megjegyzem e körben végül, hogy a határozat többségi indokolásának az a része is vitatható, hogy „a perek felfüggesztésének elrendelésével megvalósított alapjog-korlátozás arányossága is megállapítható. [...] Azáltal, hogy a felfüggesztés az elszámolás lezárásáig tart, a feleknek az eljárás ésszerű időn belül való befejezéséhez való joga csak olyan mértékben szenved sérelmet, amit az alapjog-korlátozás szükségessége – a korlátozás alkotmányosan igazolható célja – feltétlenül indokol”. A határozat többségi indokolása itt nem tesz egyebet, mint hogy részben magával a támadott szabályozással indokolja meg a szabályozás alkotmányosságát (*idem per idem* érvelési hiba), részben pedig a szükségesség fennállásával indokolja a támadott szabályozás arányosságát.
- [97] Mindezek elmaradása viszont további alkotmányossági problémákat hozott magával, amelyek egyértelműen abból következnek, hogy a törvényalkotó egyedi döntéseket bújtatott normatív köntösbe. Ez pedig – amint arra korábban rámutattam – külön is felveti a jogalkotói hatalommal való visszaélés gyanúját, amelynek tovább ható következménye az lesz, hogy a jogorvoslat-hoz való alapjog érvényesíthetőségnek az esélye is elenyészik. Ezzel összefüggésben emlékeztetek a 183/2010. (X. 28.) AB határozat ide vonatkozó indoklására: a „normatív aktus szükségképpeni eleme [...] az, hogy a címzettek

köre szélesebb, s nem közvetlenül és konkrétan meghatározott egy vagy több személy, ugyanis a rendelkezés valamely konkrét egyedi ügyre vonatkozik. Ha a jogalkotó a hatályos jogszabály alkalmazását vagy a jogszabály normatív módon történő módosítását kerüli meg az egyedi döntés jogszabályi formába öntésével, a megoldás visszaélészerűvé válik". Ez történt a jelen ügyben is, ugyanakkor ennek alkotmányjogi konzekvenciáit a határozat nem vonja le.

[98] 6. A határozat amellet is érvel, hogy „[...] bár a felfüggesztő végzés ellen önálló fellebbezés nem áll rendelkezésre, azonban az esetlegesen hibás – tehát a Tv.-nek meg nem felelő – jogalkalmazói döntés korrekciójára az eljárásban lehetőség van.” (Indokolás [64])

[99] Ez az állítás aligha állja meg a helyét, hiszen azt kellene feltételeznünk, hogy a rendesbíróság – jogalkotással okozott károkozás jogcímén? – elmarasztalja amiatt a törvényhozót, mert az őt *ex lege* felfüggesztésre kötelezte.

[100] 7. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróságnak a támadott rendelkezést illetően az elutasítás helyett – a fenti indokok miatt – a támadott rendelkezés alaptörvény-ellenességét kellett volna megállapítania és azt meg kellett volna semmisítenie.

Budapest, 2015. március 24.

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

[101] A különvélemény I. pontjához csatlakozom.

Budapest, 2015. március 24.

Dr. Lévy Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1536/2014.

